

Cehennem de olsa beka isterim, cümlesine binaen; ebedi azapta ebediyet kavramının tadı alınabilecek mi, bu konuyu açıklar mısınız?

"S- Pekâlâ, o ebedî ceza hikmete muvafıktır; kabul ettik. Amma merhamet ve şefkat-i İlâhiyeye ne diyorsun?"

"C- Azizim! O kâfir hakkında iki ihtimal var. O kâfir, ya ademe gidecektir veya daimî bir azap içinde mevcut kalacaktır. Vücudun -velev cehennemde olsun- ademden daha hayırlı olduğu vicdanî bir hükümdür. Zira adem, şerr-i mahz olduğu gibi, bütün musibet ve mâsiyetlerin de merciidir. Vücut ise, velev cehennem de olsa, hayr-ı mahzdır. Maahaza, kâfirin meskeni cehennemdir ve ebedî olarak orada kalacaktır."(1)

İnsanın mahiyetine birçok hissiyat ve latifeler konulmuştur. Bu hissiyat ve latifelerin hepsinin hüküm ve sezme biçimleri veya hissediş kuvvetleri birbirlerinden farklıdır. Mesela; vicdanın hissettiği ince bir meseleyi, akıl tartıp şekillendiremez. Ya da kalpte ince ve latif bir şekilde beliren manayı, kesif ve maddi olan dil ifade etmekte zorlanır vesaire. Bu hüküm ve meseleleri hesaba katmadan değerlendirmeye gitmek yanlış olur.

Üstad'ın yukarıda da ifade ettiği gibi; bu mesele tenle ve cesetle ilgili değil, vicdanla ilgili bir meseledir. Yani; ebedi yokluğu vicdan penceresinden değerlendirirsek, vicdan, cehennem de olsa ebedi yaşamayı isteyecektir. Ama meseleye ceset ve tenden bakacak olursak, elbette insan, cehennem ateşine karşı toprak olmayı hatta belki de yok olmayı arzu edecektir.

Bu meselede nefsin hükmü ile vicdanın hükmü karıştırıldığı için, insanlar meseleyi mübalağa zannediyor ya da hissedemiyor. Halbuki nefis hazır andaki bir gram azaptan kurtulmak için, ilerideki bin ton mükafatı reddedecek mahiyettedir. Aynı şekilde bir gram hazır menfaat için de ilerideki binler ton azabı kabul edecek bir ahmaklıktadır. Nefsin bu karanlık ve ahmak penceresinden bakılırsa, elbette vicdanın bu ince ve latif meselesi idrak olunamaz.

Özellikle maddeci felsefenin hisleri ve duyguları yaraladığı bu asırda, insanların böyle vicdani hükümleri ve meseleleri idrak etmeleri pek mümkün görünmüyor. Zira materyalist felsefe; insanların ince, latif, hassas hissiyatlarını ve sezme kuvvelerini dumura uğratıp köreltmıştır. Bu körelmiş hissiyatlar; ancak tahkiki bir iman dersi ile

---

yeniden hayat bulabilirler. Hassasiyeti gitmiş bir terazi; ancak kaba ve kesif şeyleri tartıp ölçebilir. Bizim vicdan terazimiz, şayet Üstad'ın vicdan terazisi gibi latif ve hassas olsa idi, biz de, "cehennem de olsa ebed isterim" vicdani hükmünü anlayıp tartabilirdik.

Azap içinde iken, ebediyeti tatmayacak, tespiti nispi bir şeydir. Halbuki insan varlık ve yokluk tercihini genel olarak yapar, bir olayın tesiri ile yapmaz. Şayet bir olayın tesiri ile hareket umumi bir yol olsa idi, bugün insanlık hayatını devam ettiremez idi. Demek hususi olayların tesiri ile umumi olaylardaki hüküm karıştırılmamak gerekir.

Şayet sadece insanın vicdanı cehenneme atılsa idi, yokluk ve hiçliğe karşı, ebed ebed diye bağıracaktı. Sadece nefis ve ceset cehennemde olsa idi, belki o zaman hüküm değişebilirdi.

(1) bk. [İşârâtü'l-İ'câz, Bakara Sûresi, Âyet: 8.](#)